

ków, który zaczął wydawać we Lwowie własny organ PRZEGLĄD CHEMICZNY.

Dwa mocniejsze akcenty należy wyróżnić w roczniku 1938. Jeden z nich to IV Zjazd Chemików Polskich w Wilnie (29. VI — 2. VII). Zjazd ten wykazuje znaczne ożywienie zarówno w zakresie tematyki prac badawczych jak i rozwoju przemysłu. Pozwolił on wyczuć, że nasza chemiczna społeczność otrząsnęła się już z kryzysowego zastoju. INSTYTUT BADAWCZY i zakłady naukowe przy wyższych uczelniach wykazują żywszą działalność.

W zeszytcie 9—10 rocznika 1938 znajdujemy tekst przemówienia prof. W. Świątosłowskiego, wygłoszonego 16 maja w Rzymie na plenum X Międzynarodowego Kongresu Chemicznego. W przemówieniu tym, zatytułowanym: „O osiągnięciach i perspektywach rozwoju metod wytwarzania podstawowych produktów chemicznych”, autor formułuje z wielką przenikliwością tendencje rozwojowe technologii chemicznej i sformułowania te dziś, po 20 latach, należy uznać za trafne.

Zeszyt 11—12 to obszerny tom poświęcony uczczeniu trzydziestolecia pracy naukowej prof. Wojciecha Świątosłowskiego. W tym tomie mamy 58 oryginalnych prac, napisanych przez współpracowników i uczniów jubilatę oraz przez wielu uczonych, którzy chcieli uświetnić ten piękny jubileusz. Reprezentowane są tu tak liczne kierunki badań, że trudno było by je na tym miejscu wyliczać. Można jednak podkreślić, że większość stanowią prace wykonane w CHEMICZNYM INSTYTUCIE BADAWCZYM.

Rocznik 1939 urywa się na ósmym zeszytcie. Nie wiele różni się on od poprzedniego. Tematyka prac oryginalnych i referatów jest może bardziej rozproszona niż w latach poprzednich. Gdy w 6 zeszytcie czyta się komunikat o organizowaniu w Warszawie XIX Kongresu Chemii Przemysłowej, który nie doszedł do skutku z powodu wybuchu wojny, odnosi się wrażenie, że wzrastające od ubiegłego roku ożywienie działalności na polu chemii przybrało konkretną postać. Zostało ono jednak tragicznie przzerwane.

Ten krótki i z natury niekompletny przegląd przedwojennych roczników czasopisma METAN i PRZEMYSŁ CHEMICZNY mówi nam jednak wiele o początkach i kierunkach działalności naukowo-technicznej pierwszego polskiego czasopisma po-

święconego przemysłowi chemicznemu. Przytoczone tu fragmenty artykułów ogłaszanych w tych czasopismach świadczą nie tylko o wysokim poziomie wiedzy ich autorów, o ich przenikliwości i trosce o dobro społeczne, ale także i o dobrze pojętym obowiązku patriotycznym. Widzimy, że czasopisma te zasłużyły się dobrze polskiej chemii i polskiemu przemysłowi chemicznemu zarówno w trudnych początkach organizacji, zanim jeszcze odzyskaliśmy niepodległość, jak i w ciągu dalszych wielu lat jego rozwoju. Służyło ono zawsze postępowi naukowo-technicznemu, rzetelnej wiedzy i szlachetnym wysiłkom podniesienia naszego dorobku narodowego na polu chemii. Pragniemy w tym krótkim przeglądzie dać podstawę do sprawiedliwej oceny tych godnych uznania i cierpliwych wysiłków podejmowanych w ciągu prawie 23 lat wydawania PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO. Cały ten piękny dorobek i chlubna działalność stał się przykładem i drogowskazem dla czasopisma wznowionego po zakończeniu wojny. Możemy dziś śmiało twierdzić, że PRZEMYSŁ CHEMICZNY spełniał i powinien nadal spełniać swą trudną ale i zaszczytną rolę najpoważniejszego w Polsce pisma naukowo-technicznego na polu chemii.

Od redakcji. W sierpniu roku 1945 wznowiono w wyzwolonej Polsce wydawanie czasopisma jako organu Centralnego Zarządu Przemysłu Chemicznego pod redakcją D. Dworeckiego. W artykule wstępnym pierwszego zeszytu Bolesław Rumiński pisze: „Nowe pismo, które ukazuje się z dniem dzisiejszym, ma być tą retortą, w której wytapiają się zgodnie wszystkie nasze myśli i wysiłki w kierunku stworzenia twardego i jednolitego odlewu przemysłu chemicznego Polski Ludowej”.

Ввиду того, что в 1957 г. исполнилось 40 лет с момента выхода в свет первого выпуска журнала „Метан”, переименованного в 1920 г. в „Премysl Хемичный”, по случаю этой годовщины приводится история этого довоенного химико-технологического журнала на протяжении 23 лет его существования.

Since in the year 1957 forty years elapsed from the issue of the first number of the periodical METAN which changed in 1920 his name to PRZEMYSŁ CHEMICZNY, to commemorate the anniversary, a historical survey is given of the 23 years of pre-war existence of this technological chemical journal.

Wiadomości Przemysłu Chemicznego

Tadeusz Zamojski

WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO ukazały się po raz pierwszy dnia 1 września 1926 r., jako dwutygodnik poświęcony zagadnieniom ekonomicznym polskiego przemysłu chemicznego, będący organem przedwojennej naczelnej organizacji tego przemysłu: Związku Przemysłu Chemicznego Rzeczypospolitej Polskiej. Począwszy od dnia 1 stycznia 1929 r. WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO były broszurowane łącznie z miesięcznikiem PRZEMYSŁ CHEMICZNY i stanowiły z nim razem nierozdzielalną całość, dostarczaną wspólnie prenumeratom czasopisma lub odbiorcom

WYCHODZI 1.00 i 15.00 KAŻDEGO MIESIĄCA

ROK I WARSZAWA DNIA 1 WRZEŚNIA 1926 R. NUMER 1

Redakcja i Administracja: Warszawa, Czackiego 14, telefon 410-14

PCh-58/146-1

Winieta tytułowa pierwszego zeszytu WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

84
153

pojedynczych jego zeszytów. Z każdym numerem PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO, który był miesięcznikiem, broszurowane więc były dwa numery WIADOMOŚCI — dwutygodnika. Ostatni zeszyt WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO nosił datę 1 września 1939 r., a więc pismo wychodziło dokładnie 13 lat, obejmując 14 roczników, 313 zeszytów o numeracji ciągłej w obrębie każdego rocznika oraz 5 zeszytów dodatkowych o numeracji „bis” — ogółem około 1300 stron w formacie A4 druku dwukolumnowego oraz około 200 ilustracji.

Redaktorem WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO od pierwszego zeszytu, tj. od dnia 1 września 1926 r., do dnia 1 kwietnia 1939 r. był inż. Tadeusz Zamoyski, wydawcą — w imieniu Związku Przemysłu Chemicznego — prof. Edmund Trepka.

WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO programowo postawiły sobie za zadanie, aby stanowić kronikę bieżących zagadnień, jakie przesuwają się przed przemysłem chemicznym oraz być przeglądem najważniejszych spraw interesujących polską wytwórczość chemiczną.

Każdy zeszyt czasopisma rozpoczynał się artykułem wstępnym, który obejmował pierwszą stronę numeru i dotyczył treściowo jakiegoś zagadnienia skupiającego w ubiegłych tygodniach uwagę przemysłu. Znajdujemy więc artykuły poświęcone sprawom surowcowym, inwestycyjnym, eksportowym, traktatowym, celnym, akcyzowym, transportowym, obrotu towarowego, organizacyjnym — w skali krajowej i międzynarodowej — itd. Celem artykułów wstępnych było zreferowanie tematu oraz zajęcie określonego stanowiska, będącego wyrazem poglądów przemysłu chemicznego.

Dalej następowała część informacyjna w formie zwieszonych komunikatów, notatek i wzmianek kronikarskich. Treść tej części WIADOMOŚCI była bardzo bogata i różnorodna.

Referowano więc stale nowe rozporządzenia dotyczące bezpośrednio lub pośrednio przemysłu chemicznego, ogłaszane w Dzienniku Ustaw i w Monitorze Polskim. Redakcja nie ograniczała się przy tym do suchej rejestracji, lecz podawała również w skrócie treść sygnalizowanych ustaw i zarządzeń.

Wiele miejsca poświęcano zagadnieniom eksportowym, a zwłaszcza aktywizacji eksportu, podając wiadomości o nowych rynkach zbytu, o konkretnych zapytaniach importerów zagranicznych pragnących nabywać polskie chemikalia, o możliwościach i kierunkach eksportowych, o zmianach stawek celnych i reglamentacji przywozu w zakresie towarów chemicznych na rynkach zagranicznych, wreszcie o targach i wystawach w krajach ciekawych dla polskiego eksportu chemicznego.

Krajowe targi i wystawy zajmowały niemałą część treści WIADOMOŚCI ze szczególnym akcentem na udział w nich przemysłu chemicznego oraz kronikę odznaczeń i nagród, jakie otrzymywały fabryki chemiczne. W okresie Powszechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu w roku 1929 omawiano dokładnie zarówno przygotowania do Wystawy (reprodukcję projekty poszczególnych stoisk i pawilonów chemicznych), jak jej przebieg oraz wyniki Sądu Konkursowego.

Odrębny dział WIADOMOŚCI stanowiły informacje o nowych produktach chemicznych, których fabrykację uruchomiono w kraju oraz statystyka produkcji chemicznej. Tak np. dowiadujemy się, że w roku 1935 rozpoczęto produkcję następujących artykułów chemicznych: dwusiarczek węgla, alkaloidy opiumowe z łodyg maku, stearyniany cynku, magnezu i glinu, cyjanki metali ciężkich, przyspieszacze i antyutleniające, metylocykloheksanon, ftalan etylowy, dwuetyloamina, p-nitroanilina, alfa-naftol. Dane statystyczne o produkcji redakcja podawała w różnorodnych zestawieniach i kontekstach, np. na tle produkcji światowej, w porównaniu z produkcją krajów europejskich, w zestawieniach z liczbami z krajów sąsiednich, w rozbiciu na grupy towarowe (np. statystyka produkcji barwników uwzględniająca różne ich typy) itd.

WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO podawały też krótkie informacje sygnalizujące ciekawostki techniczne z terenu kraju, np. o metodzie zamrażania przy głębinieniu szybów w nowej kopalni soli w Solnie, o nowej benzolowni w Gazowni Warszawskiej, o piecach elektrycznych do produkcji żelazocyjanków itd.

Od czasu do czasu pojawiały się informacje o sytuacji w zagranicznym przemyśle chemicznym, bądź to w przekroju całego kraju (charakterystyka i sytuacja przemysłu chemicznego Francji, ZSRR, Wielkiej Brytanii itd.), bądź też poszczególnych przedsiębiorstw lub koncernów (niemieckie IG Farbenindustrie AG, francuskie Etablissements Kuhlmann, angielskie ICI itd.). Wiadomości te oparte były albo o czasopisma zagraniczne, albo o sprawozdania organizacji i fabryk zagranicznych. Kronika międzynarodowa informowała bieżąco o zapowiedzianych zjazdach i kongresach zagranicznych oraz zdawała sprawę z ich przebiegu, ciekawszych referatów, wystąpięń polskich.

Odrębne miejsce wydzielone było dla Polskiego Towarzystwa Chemicznego oraz Sekcji Przemysłowej Towarzystwa. Zwłaszcza w okresie przygotowawczym do Zjazdu Chemików Polskich redakcja poświęcała wiele uwagi temu tematowi, prowadząc akcję propagandową finansowania Zjazdów przez przemysł, gdyż Polskie Towarzystwo Chemiczne nie dysponowało na ten cel własnymi środkami pieniężnymi. Sprawy Instytutu Naukowej Organizacji oraz Polskiego Komitetu Normalizacyjnego omawiane były często i wyczerpująco.

Poświęcano również stale wiele miejsca zagadnieniom kształcenia młodzieży. Dwa tematy poruszane regularnie na łamach WIADOMOŚCI to praktyki wakacyjne w fabrykach dla studentów wydziałów chemicznych oraz sprawy Zawodowej Szkoły Chemicznej, która kształciła chemików ze średnim wykształceniem (odpowiednik dzisiejszych liceów zawodowych). Związany ze szkoleniem sprawom Muzeum Przemysłu i Techniki w Warszawie redakcja poświęcała również wiele uwagi — od chwili powstania zaczątków Muzeum w formie Muzeum Przemysłu Wojennego — aż do pełnego usamodzielnienia się i uzyskania własnej siedziby tej ważnej placówki dydaktycznej.

Sprawy bezpieczeństwa i higieny pracy omawiane były, podobnie jak inne dziedziny, informacyjnie; szczególną uwagę poświęcano dokonywanym w praktyce ruchowej ulepszeniom i usprawnieniom mają-

Fotografia wykonana z okazji wydania setnego zeszytu WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO: Siedzą (od lewej) inż. C. Świerczewski, inż. A. Tupalski, prof. E. Trepka, dr J. Landau, inż. W. Płuzański, inż. E. Natanson. Stoją (od lewej): inż. W. Sommer, prof. J. Zawadzki, M. Lewandowski, inż. J. Podraszko, dr K. Majewski, inż. F. Wiślicki, inż. J. Wojnar, inż. T. Zamoyski

cym na celu pełne przestrzeganie zasad ochrony pracy przed wypadkami.

Część informacyjną wyczerpywały wreszcie kronika i stałe wiadomości o bieżącej działalności oraz ważniejszych zagadnieniach, jakimi zajmował się Związek Przemysłu Chemicznego; na koniec informacje personalne, zamieszczane w rubryce zatytułowanej „Echa”. Kiedy przerzuca się obecnie roczniki WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO, to uzyskać można, zwłaszcza z tej ostatniej rubryki, wyczerpujący i pełny obraz ówczesnego „ruchu osobowego” w naszym przedwojennym przemyśle chemicznym.

W każdym prawie zeszycie WIADOMOŚCI znajdujemy bibliografię ciekawszych wydawnictw pt. „Przegląd literatury bieżącej”, obejmujący książki o tematyce chemii stosowanej, technologii chemicznej oraz przemysłu chemicznego. Notowane były wydawnictwa zarówno w języku polskim jak (w wyborze) w językach obcych: niemieckim, francuskim, angielskim — co pozwalało czytelnikowi na orientację w światowym ruchu wydawniczym w dziedzinach interesujących przemysł chemiczny. Często drukowane były recenzje ciekawszych książek — z reguły wszystkich polskich o tematyce przemysłowo-chemicznej — oraz niektórych obcojęzycznych.

Wreszcie nierzadko publikowane były felietony „Na marginesie”, oświetlające w sposób polemiczny, krytyczny, a czasem satyryczny lub ośmieszający, zdarzenia, fakty i zamierzenia, najczęściej z niwy biurokratycznej i urzędowej, felietony te ożywiały i dodawały barwy WIADOMOŚCIOM.

Ostatnia strona pisma poświęcona była notowaniom cen ważniejszych produktów chemicznych. Ru-

bryka ta stanowiła jedyne źródło regularnych, dwa razy na miesiąc ogłaszanych wiadomości o cenach hurtowych artykułów chemicznych. Notowania obejmowały około 80 ważniejszych produktów loco fabryka bez opakowania. W ostatnich latach przedwojennych obok cen podawanych przez producentów zjawiają się również notowania cen chemikaliów (krajowych i importowanych) prowadzonych przez większe domy handlowe. Informacje o cenach zyskiwały dzięki temu na kompletności i różnorodności źródeł notowań.

Zagraniczna prasa chemiczna często podawała przedruki z WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO, powołując się na to źródło. Zwłaszcza znane i rozpowszechnione czasopisma CHIMIE & INDUSTRIE oraz CHEMISCHE INDUSTRIE umiejętnie posilkowały się materiałem zaczerpniętym z WIADOMOŚCI. Ponadto wiele pism krajowych i zagranicznych informowało swych czytelników o polskim przemyśle chemicznym w oparciu o WIADOMOŚCI, nie cytując źródła informacji. Ten szeroki zasięg i odbiór świadczyły o aktualności, interesującej treści i poczytności pisma.

В заметке дается краткая характеристика журнала „Wiadomości Przemysłu Chemicznego”, бывшего до войны органом центральной организации тогдашней химической промышленности, — организации, известной под названием „Союз химической промышленности Речи Посполитой Польской”.

The periodical WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO edited in the period 1926—1939 by the chief organization of the pre-war Polish chemical industry (Związek Przemysłu Chemicznego RP) is shortly characterized.

85
155